

ביאורים

אותיות השפה העברית טומנים בחובם סודות גדולים. סדר האותיות וצורתם אינם נקבעו בזמן מן הזמנים על ידי אוסף חכמים שהחליטו על צורה מסוימת לאות. בשפת הקודש כל האותיות ניתנו על ידי הקב"ה שיצק משמעות לצורת הכתיבה של כל אות בשפת הקודש. למשל, האות 'ה' היא האות הקטנה ביותר באל"ף-ב"ת. יש לכך משמעות רבה. היא מבטאת מיעוט והקטנה.

ישנה משמעות עמוקה אף למיקום של האות במילה. אין הדבר משפיע רק על איך המילה נקראת אלא גם על התוכן של המילה. משמעות מילה שהאות 'ו' בראשיתה שונה ממשמעות מילה שהאות 'ו' נמצאת בסופה.

כאשר האות 'ו' מופיעה בסוף המילה היא בעצם משמשת כעזר להבנת אותה מילה. כתוספת הבהרה. רואים זאת במילה 'שרי'. משמעות המילה 'שרי' הוא שהיא הייתה שרה, מלכה. אך אין אנו יודעים אם היא הייתה שרה ובעלת חשיבות גדולה לכל העולם כולו או רק לעם בו היא ישבה. לכן נכתבה האות 'ו' בסופה. האות 'ו' מלמדת על הקטנה ומורה לנו להקטין את המשמעות של המילה שלפניה. ולכן היא מלמדת אותנו שבתחילת דרכה שרה אמנו הייתה המלכה והמדריכה הרוחנית של העם אשר בתוכו פעלה. לאחר שהקב"ה בישר לה שהיא תהפוך להיות המורה הרוחנית של העולם כולו נלקחה ממנה ה'י' כדי שהמשמעות של שמה תהיה המשמעות האמיתית שהיא השרה של האנושות כולה.

כאשר האות 'ו' מופיעה בתחילת המילה היא מורה לנו שמילה זו היא פנימית, נסתרת. דבר קטן רומז לנו על כך שהעומק הפנימי שלו הוא גדול מאוד ואינו מתגלה. כל האותיות מגלות את התוכן שלהן באופן ניכר. הן גדולות בנפחן ונראות היטב לעין. האות 'ו', לעומת זאת, היא נקודה קטנה אשר התוכן שלה כמעט ואינו מתגלה דרכה. זהו ההבדל בין זכר לנקבה. הנקבה ניחנה בכישרון דיבור. 'עשרה קבין של שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו הנשים' [קידושין מ:ט]. השיחה היא היכולת לבטא את עולמנו הפנימי כלפי חוץ. האישה היא כישרונית בכך ולכן עולמה הפנימי מתגלה כלפי חוץ על ידי השיחה. לעומת זאת, הגבר מתקשה יותר לחשוף את רגשותיו וממילא עולמו הפנימי נשאר נסתר. ולכן האות 'ו', הקטנה והכמעט בלתי נראית, התוספה לתחילת שמו של יהושע, האיש, כדי ללמדנו על אישיותו כולה, אישיות פנימית ועמוקה. כל זאת למדנו מאות אחת בתורה.

הרחבות

• אבות ובנים

וְאָבִיךָ אֲשֶׁר מְאִסּוּ הַבּוֹנִים הֵם הָאֲבוֹת, שֶׁהֵם הַתְּחִלָּה, הֵיטֵב לְרֹאשׁ פְּנֵי אֶצֶל הַבְּנִים. בדברי המהר"ל טמונה נקודה מהותית: היחס בין האבות והבנים בעם ישראל. על דברי המשנה: "עשרה דורות מנח עד אברהם... עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו" [אבות ה, ב-ג], עולה הקושי מדוע השתנה הניסוח מ'אברהם' ל'אברהם אבינו'. מסביר ר' חיים מוולאז'ין "כי כמה מידות שהצדיק טרח ויגע להשיגם, לבניו אחריי המה כטבע מוטבע, ובקצת יגיעה יגיעו לזה. כמו שנראה בחוש, שרבים מעמי ארץ מהיהודים, מוסרים את עצמם על קידוש השם, והוא מוטבע בנו מאבינו אברהם, שמסר נפשו לאור כשדים על אמונתו" [רוח חיים שם].

הרב קוק כותב: "האבות משפיעים הם את הצד הטבעי שבכנסת ישראל, ומשה רבנו את הצד הלמודי. והם ממוזגים זה בזה ומשפיעים זה על זה" [אורות ישראל ט ד]. מדבריו עולה עומק נוסף לדברי ר' חיים מוולאז'ין: לא זו בלבד שיש לבנים תכונות שהוטבעו מכוח האבות, אלא האופי הישראלי והתורה ('הצד הטבעי' ו'הצד הלמודי') הם שני צדדים של אותו המטבע, ועל ידי קיום פרטי המצוות הבנים מוציאים אל הפועל את אופי הנפש הישראלית (עיי' אגרות רביה תקנה). "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב" [תנא דבי אליהו רבה כג]. חובה זו מתבססת על העובדה שבכל יהודי גנוז האופי של האבות, ועל הבנים לממשו במעשיהם כדי להחיש את קיום ההבטחות שנתן הקב"ה לאבות (עיי' קול התור א ח).

שאלות לדין

המהר"ל אומר ש"כָּל מִדְרָגָה עֲלִיוֹנָה הִיא מְעֵט וְקִטְנָה", למה ככל שגדלה הכמות קטן האיכות? מעשה אבות סימן לבנים'. כיצד ניתן להבין משפט זה לאור דברי המהר"ל?

לעילוי נשמת אבישי בן נעם וזיוה קסה ז"ל
לעילוי נשמת מרת מרי בת מסודי בן-הרוש ע"ה

וְאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁמִתְחַלָּה הֵיטֵב בְּסוֹף נְקִיבָה, וְעַתָּה תִּהְיֶה בְּרֹאשׁ הַזָּכָר. וְדָבָר זֶה מְפָלֵג מְאֹד. וּפְרוּשׁ דְּבָר זֶה, כִּי הִי"ד מוֹרָה מְעוּט, כְּאֲשֶׁר הִיא בְּסוֹף הַתְּבָבָה שֶׁל שָׂרִי, וּמוֹרָה כִּי לֹא הֵיטֵב רַק לְאִמָּתָה בְּלֶבֶד. אֲבָל כְּאֲשֶׁר הִי"ד הִיא בְּרֹאשׁ זָכָר, אֵף עַל גַּב שֶׁהִיא מוֹרָה מְעוּט, הֵיטֵב שֶׁהַזָּכָר יֵשׁ לוֹ מִדְרָגָה עֲלִיוֹנָה, וְכֵן מִדְרָגָה עֲלִיוֹנָה הִיא מְעֵט וְקִטְנָה. וְדָבָר זֶה שֶׁיֵּךְ בְּזָכָר דּוֹקָא, כִּי אִין שֶׁיֵּךְ זֶה בְּנִקְבָה, שֶׁתִּהְיֶה מִתְחַבְּרָת הַנְּקִיבָה בְּמִדְרַגַּת הִי"ד הַקִּטְנָה, הַנְּסִתָּר, כִּי מִדְרַגַּת הַנְּקִיבָה הִיא גְלוּיָה בְּלִיתִי נְסִתָּרָת. וּלְפִיכָּךְ אִין הִי"ד בְּרֹאשׁ הַנְּקִיבָה רַק בְּסוֹף הַנְּקִיבָה, הַמּוֹרָה עַל מְעוּט כֹּחַ הַנְּקִיבָה, אֲבָל לֹא בְּרֹאשָׁהּ, כִּי בְּרֹאשָׁהּ, אֲדַרְבָּה מוֹרָה עַל הַמִּדְרָגָה הַקִּטְנָה הַנְּסִתָּרָת. וּלְפִיכָּךְ אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי תִחַלָּה הֵיטֵב בְּסוֹף הַנְּקִיבָה, שְׁמוֹרָה מְעוּט כֹּחַ, עֲכָשׁוּ תִּהְיֶה בְּרֹאשׁ הַזָּכָר, וְזֶה יִהְיֶה מוֹרָה גְדוֹל כֹּחַ. מִכָּל מְקוֹם, כִּי שָׂרָה מְפַנֵּי שֶׁהִיא מִן הָאֲמֹתוֹת, מְעוּט הַכֹּחַ שֶׁלָּהּ רֵאוּי שֶׁיִּהְיֶה בְּרֹאשׁ הַזָּכָר, שֶׁיְהוֹשֵׁעַ בְּנָה שֶׁל שָׂרָה. וּלְפִיכָּךְ הֵוִיָּה שֶׁהִיא בְּסוֹף שֶׁל שָׂרָה, וְאָבִיךָ אֲשֶׁר מְאִסּוּ הַבּוֹנִים הֵם הָאֲבוֹת, שֶׁהֵם הַתְּחִלָּה, הֵיטֵב לְרֹאשׁ פְּנֵי אֶצֶל הַבְּנִים, שֶׁהֵם אֲחֵרוֹנִים. וּלְפִיכָּךְ, הִי"ד שֶׁהִיא בְּסוֹף שָׂרִי, בְּאֵה בְּרֹאשׁ יְהוֹשֵׁעַ. כִּי סוֹף הַדָּבָר שֶׁהוּא אֲחֵד², הוּא רֹאשׁ וְהַתְּחִלָּה לְאֲשֶׁר הוּא אֲחֵרִי.

וְתִדַּע עוֹד, כִּי הִי"ד הִיא אוֹת חֲשׁוּבָה, שֶׁהִי"ד מִן הַשָּׁם³. וְהוּא מְשַׁמֵּשׁ בְּרֹאשׁ הַתְּבָבָה בְּלִשׁוֹן עֲתִיד, יִפְקֹד. וּבְלִשׁוֹן נְקִיבָה בְּלִשׁוֹן עֲתִיד בְּסוֹף, תִּפְקְדִי. וְדָבָר זֶה, כִּי מִדְרַגַּת הַזָּכָר שֶׁהוּא הַתְּחִלָּה, וְהָאֲשֶׁה מְשַׁלְּמֵת אֶת הַזָּכָר, וְהַשְּׁלֵמָה הוּא בְּסוֹף. וְלִכְּךָ הִי"ד שֶׁהִיא בְּסוֹף שָׂרָה, בְּאֵה לְיְהוֹשֵׁעַ בְּרֹאשׁ. וְהַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עֲמָקִים מְאֹד בְּחֻמְקָה. וְהַתְּבָאָר לָךְ, כִּי כָּל הַיּוֹתוֹת שֶׁהֵם בְּתוֹרָה, לֹא הֵיָה בְּטוֹל לָהֶם כָּלָל. וּבְנֵה הַתְּבָאָר, וְעוֹד יִתְבָּאָר.

י"ד העתידי
בראש הזכר
ובסוף הנקבה,
מפני תפקיד הזכר
הנקבה

וְאָמַר הַקֵּב"ה שְׁמִתְחִילָה הֵיטֵב הִי"ד בְּסוֹף הַשָּׁם שֶׁל נְקִיבָה, וְעַתָּה תִּהְיֶה בְּרֹאשׁ שֶׁם שֶׁל זָכָר. דָּבָר זֶה עֵמוּק מְאֹד. פִּירוּשׁ הַדָּבָר, הִי"ד, שֶׁהִיא קִטְנָה, כְּאֲשֶׁר הִיא בְּאֵה בְּסוֹף מִלְּהָה הִיא מוֹרָה עַל מִיעוּט. לִכֵּן כְּאֲשֶׁר הִיא בְּסוֹף שְׁמָה שֶׁל שָׂרִי, מְלַמֵּד שֶׁהִיא רַק לְאוֹמָה הִיִּשְׂרָאֵלִית. אֲבָל כְּאֲשֶׁר הִי"ד בְּתַחֲלִית שֶׁם הַזָּכָר, אֲמָנָה הִיא מוֹרָה עַל מִיעוּט, אֲבָל הַמִּיעוּט הוּא מְפַנֵּי מְעַלָּה עֲלִיוֹנָה נְסִתָּרָת, כִּי מְעַלָּה עֲלִיוֹנָה וְנְסִתָּרָת הִיא מוֹעֵטָה וְקִטְנָה. מְדַרְגָּה זוֹ הִיא מְדַרְגַּת הַזָּכָר, אֲבָל הַנְּקִיבָה הִיא גְלוּיָה וְאִינָה נְסִתָּרָת, לִכֵּן אִין הִיא שִׁיכָת אֵל הִי"ד הַנְּסִתָּרָת. לִכֵּן הִי"ד הִיא בְּסוֹף הַשָּׁם שֶׁל הַנְּקִיבָה, שֶׁזֶה מְלַמֵּד עַל מִיעוּט כּוֹחַ, וְלֹא בְּתַחֲלִית שְׁמָה, שֶׁזֶה הִיא מוֹרָה עַל מְעַלָּה נְסִתָּרָת. לִכֵּן אָמַר הַקֵּב"ה עַל הִי"ד, שְׁמִתְחִילָה הֵיטֵב בְּסוֹף שֶׁם שֶׁל נְקִיבָה, שֶׁזֶה מוֹרָה עַל מִיעוּט כֹּחַ, וְעַתָּה תִּהְיֶה בְּרֹאשׁ זָכָר, שֶׁזֶה מוֹרָה עַל מְעַלָּה עֲלִיוֹנָה. מִיעוּט כּוֹחַ שֶׁל שָׂרָה רֵאוּי הוּא לְהִיּוֹת בְּתַחֲלִית שְׁמוֹ שֶׁל יְהוֹשֵׁעַ, שֶׁהוּא מְצַאצֵּאֵה שֶׁל שָׂרָה. וְנִמָּה שֶׁהוּא בְּקִטְנוֹת אֲצֵל הָאֲבוֹת מוֹפִיעַ בְּצוּרָה שֶׁל כֹּחַ גְּדוֹל יוֹתֵר אֲצֵל הַבְּנִים. לִכֵּן הִי"ד שֶׁל סוֹף שְׁמָה שֶׁל שָׂרָה בָּאָה בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל יְהוֹשֵׁעַ כִּי² הַסּוֹף שֶׁל הָרֵאשׁוֹנִים הוּא הַתְּחִלָּה לְאֲשֶׁר בָּאִים אַחֲרֵיהֶם.

וְדַע עוֹד, אוֹת יו"ד הִיא אוֹת חֲשׁוּבָה, מְפַנֵּי³ שֶׁהִיא מְאֹתוּתוֹת שֶׁם הַיּוּיָה. הַאֹת יו"ד מוֹרָה עַל הַעֲתִיד אֲצֵל הַזָּכָר בְּתַחֲלִית הַפֶּעַל יִפְקֹד. וְאֲצֵל הַנְּקִיבָה בְּסוֹף הַפֶּעַל תִּפְקְדִי. עֵינֵין זֶה הוּא מְפַנֵּי שֶׁהוּא הוּא הַתְּחִלָּה וְהַנְּקִיבָה מְשַׁלְּמָה אֶת הַזָּכָר, וְהַשְּׁלֵמָה הִיא בְּסוֹף. לִכֵּן הִי"ד שֶׁהִיא בְּסוֹף שָׂרִי עֵבְרָה לְתַחֲלִיתוֹ שֶׁל יְהוֹשֵׁעַ. דְּבָרִים אֵלֶּה הֵם חֻמְקָה מְאֹד מְאֹד. הַתְּבָאָר לָךְ בְּפִרְקֵי זֶה, כִּי כָּל מָה שֶׁשִּׁשׁ בְּתוֹרָה הוּא דָּבָר שֶׁאִין לוֹ בִּיטוּל כָּלָל. דָּבָר זֶה יִתְבָּאָר עוֹד בְּפִרְקִים הַבָּאִים.